

Indledningen er redigeret af Krista Stinne Greve Rasmussen og Kirsten Vad

Tilsyn ved dr.phil. Jes Fabricius Møller

Denne pdf er en læseversion af værkets indledning. Værket findes digitalt med punktkommentarer, tekstredigering og faksimiler på www.grundtvigsværker.dk

PDF ved Kim Steen Ravn

Copyright: *Grundtvigs Værker* 2024

Indledning til

“Grundtvig (Nikolai Frederik Severin)”

ved Stine Guldahl Holst

Indhold

- 1 Anledning
- 2 Artiklen
- 3 Værket
- 4 Anvendt litteratur
 - 4.1 Trykt
 - 4.2 Utrykt

1 Anledning

Grundtvigs selvbiografiske artikel blev til på opfordring fra Forlagsforeningen, der stod bag litteraturhistorikeren Thomas Hansen Erslews nye store forfatterleksikon *Almindeligt Forfatter-Lexicon for Kongeriget Danmark med tilhørende Bilande fra 1814 til 1840*, som skulle videreføre R. Nyerup og J.E. Krafts *Dansk-norsk Litteraturlexicon*.

I dagene omkring den 18. december 1839 indrykkede den nyligt oprettede forlagsforening en annonce under overskriften “Anmeldelse af et nyt dansk Forfatter-Lexicon” i flere af landets dagblade. Foruden en fremstilling af værkets mål og indhold opfordres tidens forfattere til selv at bidrage:

Vi tillade os derfor ved denne Anmeldelse, at anmode Dhrr. Skribenter og enhver Ynder af Literair-Historien om Meddelelser af saadanne biographiske eller literariske Notitser, angaaende Dem selv eller deres Venner, som de maatte finde tienlige til Ihukommelse, og som med Taknemmelighed modtages, naar de med det allerførste behageligst tilstilles Forfatteren (*Dagen* 1839, sp. 12).

Opfordringen blev tilsyneladende fulgt af mange af tidens forfattere og litterært

interesserede. I hvert fald findes en større samling af (selv)biografiske oprids til værket i dag på Det Kongelige Bibliotek (NKS 1708). De mange bidrag fra forfattere og litterater har uden tvivl lettet Th. H. Erslews enorme arbejde med at indhente personaloplysninger om de enkelte forfattere. Grundtvigs bidrag findes i dag kun i, hvad der antages at være Th. H. Erslews afskrift.

2 Artiklen

Grundtvigs artikel er fyldig, ikke alene fordi den bibliografiske del er voluminøs, biografien er også omfattende og adskiller sig fra de øvrige biografier ved sine detaljer om Grundtvigs indre liv. Beskrivelserne af, hvordan han morede sig i Jylland, kedede sig på latinskolen og ikke gad at gå til forelæsninger på universitetet (s. 508), er særegne i Erslews forfatterleksikon, der ellers nøgternt beskriver de biograferede forfatteres uddannelse, stillinger og udmærkelser. Enestående i værket er også Grundtvigs oplysninger om sin barndom og ungdoms læseoplevelser: I Thyregod morede han sig med Arild Huitfeld, Holberg og *Tusind og én Nat*, mens han fordrev kedsomheden på latinskolen ved at læse krøniker og Suhms værk *Om Odin og den Hedniske Gudelære og Gudstieneste udi Norden*. I det unge menneskes liv er det Shakespeare, Goethe, Schiller, Oehlenschläger samt Fichte, Steffens og Schelling, der formede "hele hans Fremtid" (s. 508). Grundtvig har med blik for det indre liv grebet muligheden for at forme fortællingen om sig selv som forfatter, og Erslew har i meget vid udstrækning ladet ham gøre det.

Artiklen i det færdige forfatterleksikon er stort set identisk med afskriften af Grundtvigs manuskript, som ligger på Det Kongelige Bibliotek. Erslew har været yderst nænsom i sin redaktion af biografien, der som anført adskiller sig markant fra de øvrige biografier i værket. Det er enkelte beskrivende detaljer, der er bortredigeret, som når Sydsjælland beskrives som "dejlige Sydsælland" og den jyske hede kaldes den "sorte Hede" (NKS 1708). Derudover er ved "Uden Ansøgning blev han derpaa (1821) kaldet til Sognepræst i Præstø" (s. 508) udeladt en enkelt oplysende bisætning: "hvor han begrov sin Moder" (NKS 1708). Endelig er oplysningen om Grundtvigs *Mands Minde*-foredrag "Holdt i Aaret 1838 historiske Forelæsninger" (s. 509) ikke i manuskriptet, men angiveligt tilføjet i redaktionen (manuskriptet findes trykt i *Grundtvigs Erindringer og Erindringer om Grundtvig*, 1848, s. 15 f.).

3 Værket

Almindeligt Forfatter-Lexicon for Kongeriget Danmark med tilhørende Bilande fra 1814 til 1840 blev udgivet i årene 1843-1853. Værket består af tre bind, der blev suppleret med yderligere tre bind i årene 1858-1868. Med supplementsbindene blev forfatterskaberne ført frem til året 1853. Der findes meget få oplysninger om udgivelsesprincipperne bag værket (jf. Bruhns 1990, s. 96), men ifølge Forlagsforeningens annoncering blev forgængerens udgaveprincipper lagt til grund for den nye udgivelse: "Planen for det Nyerupske Værk bliver i øvrigt næsten udelukkende lagt til Grund for nærværende" (*Dagen* 1839, sp. 12). Hele formålet med udgivelsen var da også at udfylde årene efter R. Nyerup og J.E. Krafts *Dansk-norsk Litteraturlæxicon* til glæde for alle litteraturinteresserede:

I Aaret 1819 udkom den sidste Halvdeel af det Nyerup-Kraftske dansk-norske Literaturlexicon. Efter den Tid har den danske Literatur erholdt en saare betydelig Tilvæxt; mange nye Forfattere ere tillige fremtraadte; og for Enhver, som sysselsætter sig med literariske Arbejder, og som ved et eller andet forekommende Skrift kan attraae at kiende Skribentens udvortes Kaar og borgerlige Stilling, maa det være ønskeligt, at modtage Oplysning om den nyere Literatur og om dem, som i et Mellemrum af over 20 Aar have betraadt Forfatterbanen (*Dagen* 1839, sp. 11 f.).

Oprindeligt var ønsket fra Erslew og Forlagsforeningen at fortsætte det dansk-norske leksikon, men efter adskillelsen fra Norge i 1814 var den norske opposition mod et sådan fællesprojekt stærk, da man ønskede at stadfæste sin litterære selvstændighed ved et separat norsk litteraturleksikon (Bruhns 1990, s. 102; for en videre gennemgang af Erslew som nationalbibliograf, se Bruhns 2004, s. 331-353). Med den klare afvisning fra norsk side opgav udgiverne Norge og nøjedes med et leksikon, der omfattede forfattere fra “Kongeriget Danmark med tilhørende Bilande”.

4 Anvendt litteratur

4.1 Trykt

- Bruhns Svend (1990) “Erslew som nationalbibliograf” i *Danske Studier* 1990, s. 94-108. København.
- Bruhns, Svend (2004) *Bibliografiens historie i Danmark, 1700- og 1800-tallet*. Aalborg.
- *Dagen* (1839), nr. 300 18. december. København.
- *Dansk-norsk Litteraturlexicon*, se Nyerup, Rasmus og Jens Edvard Kraft (1818-1820).
- Erslew, Thomas Hansen (1843-1853) *Almindeligt Forfatter-Lexicon for Kongeriget Danmark med tilhørende Bilande, fra 1814 til 1840, eller Fortegnelse over de sammesteds fødte Forfattere og Forfatterinder, som levede ved Begyndelsen af Aaret 1814, eller siden ere fødte, med Anførelse af deres vigtigste Levnets-Omstændigheder og af deres trykte Arbejder; samt over de i Hertugdømmerne og i Udlandet fødte Forfattere, som i bemeldte Tidsrum have opholdt sig i Danmark og der udgivet Skrifter*, bind 1-3. København.
- Grundtvig, N.F.S. et al. (1948) *Grundtvigs Erindringer og Erindringer om Grundtvig*, udg. Steen Johansen og Henning Høirup. København.
- Nyerup, Rasmus og Jens Edvard Kraft (1818-1820) *Almindeligt Litteraturlexicon for Danmark, Norge, og Island; eller Fortegnelse over danske, norske, og islandske, saavel afdøde som nu levende Forfattere, med Anførelse af deres vigtigste Levnets-Omstændigheder og Liste over deres Skrifter*, bind 1-2. København.

Suhm, Peter Friederich (1771) *Om Odin og den Hedniske Gudelære og Gudstieneste udi Norden*. København.

4.2 Utrykt

- NKS 1708, Det Kongelige Bibliotek, København.